

**Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка**

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДИ ЗБОРУ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ»

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 054 Соціологія

Освітній ступінь – бакалавр

Форма навчання – денна

Форма підсумкового контролю – екзамен

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології

Протокол № 1 від «25» серпня 2023 р.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: к.і.н., доцент., Гапоненко Д. І.
Мова навчання – українська.

1.ОПИС ТА ПРЕДМЕТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: нормативна	Загальна кількість годин: 300 Шифр та назва спеціальності: 054 Соціологія
Рік підготовки: 2 Семестри: 3, 4	Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки Лекції (<i>теоретична підготовка</i>): 44 Практичні: 56
Кількість кредитів ECTS: 10	Самостійна робота: 200 Вид контролю: екзамен, екзамен

Мета дисципліни – формування змістовних знань студентів щодо методів збору соціологічної інформації, практичних навичок з розробки інструментарію і контролю за якістю інформації під час проведення соціологічних досліджень у сучасних умовах.

Основними завданнями при вивченні дисципліни є:

- надати знання щодо змісту і особливостей польового етапу емпіричного соціологічного дослідження;
- розкрити особливості кількісних і якісних методів збору соціологічної інформації;
- сформуванати навички розробки інструментарію різних методів збору соціологічної інформації;
- окреслити принципи вибору методу збору соціологічної інформації в залежності від мети, завдань дослідження і наявних ресурсів;
- навчити студентів орієнтуватися у типових помилках, які виникають на етапі збору соціологічної інформації.

Очікувані результати навчання:

Загальні компетентності:

- ЗК01.** Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.
- ЗК03.** Здатність працювати у команді.
- ЗК04.** Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК05.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК06.** Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- ЗК07.** Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК08.** Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК09.** Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
- ЗК10.** Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні компетентності:

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК05. Здатність самостійно планувати, організовувати та проводити соціологічне дослідження.

СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК07. Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців і нефахівців.

СК08. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

Програмні результати навчання:

РН01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

РН02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

РН06. Ефективно використовувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

РН07. Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

РН08. Обґрунтовувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

РН09. Вміти виробляти програму соціологічного дослідження.

РН10. Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

РН11. Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

РН12. Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Тематичний план

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	Разом	у тому числі				
л		пр.	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Тема 1. Загальна характеристика методів збору соціологічної інформації.	9	2	2			5
Тема 2. Метод опитування	14	2	2			10
Тема 3. Питання як інструмент збору соціологічної інформації. Різновиди питань	24	4	4			20
Тема 4. Анкетування	16	2	4			10
Тема 5. Поштове і пресове опитування	9	2	2			5
Тема 6. Загальна характеристика соціологічного інтерв'ю. Формалізоване інтерв'ю.	26	2	4			20
Тема 7. Телефонне опитування	14	2	2			10
Тема 8. Інтернет опитування	9	2	2			5
Тема 9. Google Forms як інструмент збору соціологічної інформації	14	2	2			10
Тема 10. Екзит-пол	14	2	2			10
Тема 11. Соціометрія	14	2	2			10
Разом за модуль	167	24	28			115
Модуль 2						
Тема 12. Загальна характеристика якісних методів збору соціологічної інформації.	16	2	4			10
Тема 13. Глибинне інтерв'ю	16	2	4			10
Тема 14. Фокус-група	26	2	4			20
Тема 15. Експертне опитування	14	2	2			10
Разом за модуль	74	8	16			50
Модуль 3						
Тема 16. Аналіз документів	13	4	4			5
Тема 17. Контент-аналіз	14	2	2			10
Тема 18. Спостереження	14	2	2			10
Тема 19. Соціологічний експеримент	9	2	2			5
Тема 20. Особливості використання тестів у соціології	9	2	2			5
Разом за модуль	59	12	12			35
Усього годин	300	44	56			200

3. КОРОТКИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Загальна характеристика методів збору соціологічної інформації

Метод як система правил теоретичної і практичної діяльності соціолога. Поняття методу, техніки, методики, і процедури соціологічного дослідження. Етап збору даних в структурі емпіричного дослідження.

Класифікація методів збору соціологічної інформації: опитування; аналіз документів; спостереження; експеримент. Кількісні і якісні методи збору соціологічної інформації. Особливості вибору методу збору даних у залежності від мети і завдань дослідження, стратегії дослідження; необхідної точності і наявних ресурсів.

Тема 2. Метод опитування

Історія становлення методу опитування: статистична традиція; психологічна традиція. Опитування як метод збору соціологічної інформації. Різновиди даних, які можна отримати за допомогою опитувань

Види опитувань: анкетування і його різновиди; інтерв'ю і його різновиди; соціометричне опитування. Основні вимоги до проектування інструментарію при використанні опитування: достовірність інформації; стійкість інструменту; докази обґрунтованості інструментарію. Фази опитування.

Тема 3. Питання як інструмент збору соціологічної інформації.

Різновиди питань

Питання і їх роль у зборі первинної соціологічної інформації. Концепції питання (тестова, традиційна, індикаторна, розширена). Види питань: питання про факти; питання про знання; питання про погляди, мотиви і установки; основні питання і питання-фільтри; контрольні питання; навідні питання; функціонально-психологічні питання. Відкриті і закриті питання: питання „так – ні”; альтернативні питання; шкальні питання; питання меню; напівзакриті питання; відкриті питання. Табличні питання. Вибір форми і особливості формулювання питань. Послідовність розміщення питань під час розробки інструментарію.

Тема 4. Анкетування

Загальна характеристика анкетного опитування: особливості, переваги і недоліки. Загальні вимоги до складання анкети. Структура анкети: композиція; технічне оформлення; поліграфічні якості. Кодифікація питань. Апробація та доопрацювання анкети. Вплив анкетера та сторонніх осіб на заповнення анкет. Соціально-психологічні умови заповнення анкет. Переваги та недоліки методу.

Тема 5. Поштове і пресове опитування

Загальна характеристика методу поштового опитування. Можливості застосування і особливості формуванні інструментарію (анкета, повідомлення, супровідний лист, сигнальна картка, нагадування). Підходи до збільшення відсотку повернених анкет. Пресове опитування: особливості застосування. Підходи до оформлення і розміщення анкети. Переваги і недоліки методів поштового і пресового опитування.

Тема 6. Загальна характеристика соціологічного інтерв'ю.

Формалізоване інтерв'ю

Поняття соціологічного інтерв'ю. Інтерв'юер і вимоги до нього. Відбір і підготовка інтерв'юерів. Респондент і його якості як фактор впливу на результат дослідження. Ситуація інтерв'ю: робоче місце; ізольоване приміщення на виробництві; місце проживання респондента; офіційне приміщення (соціологічна лабораторія); нейтральне приміщення; вулиця. Переваги та недоліки методу.

Тема 7. Телефонне опитування

Телефонне опитування як метод збору соціологічної інформації. Історія розвитку методу телефонного опитування. Джерела абонентів для телефонного опитування. Оптимальний час для проведення телефонних опитувань. Особливості бланку телефонного інтерв'ю. Специфіка ведення діалогу з респондентами під час телефонного опитування. Переваги методу. Недоліки і способи їх подолання.

Тема 8. Інтернет опитування

Інтернет середовище, як засіб масової комунікації і джерело соціологічної інформації. Історія становлення і особливості сучасного функціонування мережі Інтернет в Україні. Інтернет опитування як метод збору соціологічної інформації. Розвиток Інтернет опитувань: e-mail-анкетування, newgroups, форуми, Web-сторінки, Web-питальники. Проведення опитувань з використанням платформ Zoom, Skype, Google Meet тощо. Специфіка інструментарію для Інтернет опитування. Переваги і недоліки методу.

Тема 9. Google Forms як інструмент збору соціологічної інформації

Особливості платформи Google Forms для використання у соціологічних дослідженнях. Створення форми. Різновиди питань і їх додавання. Налаштування і оформлення. Можливості доступу, редагування і поширення питальника на платформі Google Forms. Контроль за відповідями. Специфіка отриманих результатів і їх кодування для подальшої обробки.

Тема 10. Екзит-пол

Визначення і функції екзит-полу. Прогнозування результатів. Аналіз електоральної поведінки. Можливості для подальших соціологічних досліджень. Громадський контроль за перебігом виборів. Історія виникнення методу. Методологія екзит-полу: вибірка, інструментарій, процедура збору даних, передача даних і аналіз. Досвід проведення екзит-полів в Україні. Переваги і недоліки методу.

Тема 11. Соціометрія

Соціометрія як метод вивчення структури малих соціальних груп. Історія соціометрії (Дж. Морено). Колектив як об'єкт вивчення соціометрії.

Соціометрична процедура. Підготовка соціолога до провдення соціометрії. Соціометричні критерії: виробничі; невиробничі; соціальні. Соціометричні індекси: індивідуальні; групові. Зображення соціометричних даних: соціограма; соціоматриця. Способи аналізу результатів соціометрії. Використання технічних засобів при аналізі соціометрії. Переваги і недоліки методу.

Тема 12. Загальна характеристика якісних методів збору соціологічної інформації

Класифікація якісних методів збору соціологічної інформації. Тактики якісного дослідження: case-study, етнографічне дослідження, історичне дослідження, історія життя, історія родини, grounded theory. Відмінності логіки якісного дослідження від кількісного. Особливості підготовки до якісного дослідження. Позиція дослідника при використанні якісної стратегії. Сфери застосування якісних методів.

Тема 13. Глибинне інтерв'ю

Історія розвитку методу глибинного інтерв'ю. Загальна характеристика глибинного інтерв'ю. Особливості складання гайду і формулювання питань у глибинному інтерв'ю. Способи відбору респондентів для глибинного інтерв'ю. Умови для проведення глибинного інтерв'ю. Використання технічних засобів запису глибинного інтерв'ю. Телефонне і он-лайн глибинне інтерв'ю: особливості технічного забезпечення. Тривалість глибинного інтерв'ю. Транскрибування первинної соціологічної інформації. Переваги і недоліки методу.

Тема 14. Фокус-група

Історія становлення методу фокус-групового інтерв'ю. Методи відбору респондентів для фокус-груп. Склад фокус-групи і їх кількість. Особливості складання гайду і формулювання питань. Роль і вимоги до модератора і стенографа під час фокус-групи. Використання технічних засобів запису фокус групи. Тривалість фокус групи. Особливості проведення фокус-групи з використання он-лайн платформ. Тривалість фокус-групи. Транскрибування первинної соціологічної інформації. Переваги і недоліки методу.

Тема 15. Експертне опитування

Зміст, можливості і процедура методу експертних оцінок. Експерт як джерело інформації. Види експертних опитувань: письмове, формалізоване і метод незалежних оцінок, дельфійська техніка, мозковий штурм і мозковий штурм навпаки, методи прогнозних сценаріїв і колективного блокноту (банку ідей), КJ і метод неспеціаліста. Методи відбору експертів: індивідуальний, груповий. Якість інформації експертного опитування. Помилки і труднощі у застосуванні експертного опитування. Переваги і недоліки методу.

Тема 16. Аналіз документів

Загальна характеристика письмових документів: архівні документи, статистична звітність, преса і наукові публікації, особисті документи. Іконографічні і фонетичні документи. Особливості відбору документів. Достовірність інформації в документальних джерелах. Кількісні та якісні стратегії аналізу документів. Традиційний аналіз документальної інформації: внутрішній аналіз; зовнішній аналіз. Переваги і недоліки методу

Тема 17. Контент-аналіз

Історія виникнення методу. Методологія і методика контент-аналізу: вибір об'єкту, виділення одиниць аналізу, визначення одиниць обліку, категорії аналізу, процедура застосування методу. Інструментарій контент-аналізу; класифікатор контент-аналізу; протокол (бланк) контент-аналізу; реєстраційна картка; інструкція кодувальнику. Сфери застосування методу. Особливості контент-аналізу ЗМІ і соціальних мереж. Переваги і недоліки методу.

Тема 18. Спостереження

Специфіка наукового спостереження. Особливості використання спостереження в соціологічних дослідженнях. Види спостережень: формалізоване (структуроване, стандартизоване, контрольоване) і неформалізоване; включене і не включене; приховане і відкрите; польове і лабораторне; систематичне, епізодичне і випадкове; короткотривале і довготривале Інструментарій методу: щоденник спостереження, картки для реєстрації одиниць спостереження, протокол спостереження. Техніка спостереження. Переваги та недоліки методу.

Тема 19. Соціологічний експеримент

Поняття експерименту в соціології. Особливості використання експерименту в соціологічних дослідженнях. Програма експерименту. Процедура експериментального методу. Характеристики груп, що впливають на проведення: нейтральні, факторні, контрольні. Різновиди експериментів. Методи відбору експериментальних груп: випадковий відбір, попарний відбір, структурний або квотний відбір. Інструментарій методу. Труднощі та типові помилки використання експерименту в соціологічному дослідженні. Переваги та недоліки методу.

Тема 20. Особливості використання тестів у соціології

Поняття тесту. Історія виникнення тестової процедури. Застосування тестів у соціології. Процес розробки соціологічних тестів. Принципи і процедури розробки соціологічних тестів. Соціологічні тести у кількісних дослідженнях. Переваги та недоліки методу.

4. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Загальна характеристика методів збору соціологічної інформації

1. Метод як система правил теоретичної і практичної діяльності соціолога.
2. Поняття методу, техніки, методики, і процедури соціологічного дослідження.
3. Класифікація методів збору соціологічної інформації:
 - а) опитування;
 - б) аналіз документів;
 - в) спостереження;
 - г) експеримент.
4. Особливості кількісних і якісних стратегій збору соціологічної інформації.

Тема 2. Метод опитування

1. Історія становлення методу опитування:
 - а) статистична традиція;
 - б) психологічна традиція.
2. Опитування як метод збору соціологічної інформації.
3. Види опитувань:
 - а) анкетування та його різновиди;
 - б) інтерв'ю та його різновиди;
 - в) соціометричне опитування.
4. Основні вимоги до проектування інструментарію при використанні опитування:
 - а) достовірність інформації;
 - б) стійкість інструменту;
 - в) докази обґрунтованості інструментарію.
5. Фази опитування.

Тема 3. Питання як інструмент збору соціологічної інформації.

Різновиди питань

1. Питання і їх роль у зборі первинної соціологічної інформації.
2. Концепції питання.
3. Види питань:
 - а) питання про факти;
 - б) питання про знання;
 - в) питання про погляди, мотиви і установки;
 - г) основні питання і питання-фільтри;
 - д) контрольні питання;
 - є) навідні питання;
 - ж) функціонально-психологічні питання.
4. Відкриті і закриті питання:
 - а) питання „так – ні”;

- б) альтернативні питання;
 - в) шкальні питання;
 - г) питання меню;
 - д) напівзакриті питання;
 - є) відкриті питання.
5. Вибір форми і особливості формулювання питань.
 6. Послідовність розміщення питань під час розробки інструментарію.

Тема 4. Анкетування

1. Загальна характеристика анкетного опитування: особливості, переваги і недоліки.
2. Загальні вимоги до складання анкети.
3. Структура анкети:
 - а) композиція;
 - б) технічне оформлення;
 - в) поліграфічні якості.
4. Кодифікація питань.
5. Апробація та доопрацювання анкети.

Тема 5. Поштове і пресове опитування

1. Історія поштового опитування.
2. Загальна характеристика методу:
 - а) можливості застосування;
 - б) особливості оформлення анкети.
3. Способи збільшення відсотка повертання анкет
 - а) повідомлення;
 - б) супровідний лист;
 - в) сигнальна картка;
 - г) нагадування.
4. Пресове опитування.
5. Переваги та недоліки методів.

Тема 6. Загальна характеристика соціологічного інтерв'ю. Формалізоване інтерв'ю

1. Поняття соціологічного інтерв'ю.
2. Інтерв'юер і вимоги до нього. Відбір і підготовка інтерв'юерів.
3. Респондент і його якості як фактор впливу на результат дослідження:
 - а) зовнішній вигляд;
 - б) щирість;
 - в) зацікавленість інтерв'ю.
4. Ситуація інтерв'ю:
 - а) робоче місце;
 - б) місце проживання респондента;
 - в) офіційне приміщення (соціологічна лабораторія);
 - г) нейтральне приміщення;

д) вулиця.

5. Переваги та недоліки методу

Тема 7. Телефонне опитування

1. Загальна характеристика телефонного опитування.
2. Переваги методу.
3. Основні недоліки і способи їх подолання.
4. Вимоги до застосування методу телефонного опитування.
5. Особливості бланку телефонного інтерв'ю.

Тема 8. Інтернет опитування

1. Інтернет як засіб масової комунікації.
2. Формування українського сегменту мережі Інтернет і його сучасне становище.
3. Інтернет-опитування як метод збору соціологічної інформації.
4. Різновиди Інтернет-опитувань:
 - а) e-mail-анкетування;
 - б) newsgroups;
 - в) Інтернет-форуми;
 - г) Web-сторінка;
 - д) Web-питальник;
 - е) електронні фокус-групи.
5. Переваги та недоліки методу.

Тема 9. Google Forms як інструмент збору соціологічної інформації

1. Google Forms як платформа для проведення соціологічних досліджень.
2. Алгоритм роботи з Google Forms:
 - а) реєстрація;
 - б) створення форми;
 - в) різновиди питань і особливості їх додавання;
 - г) оформлення і налаштування форми.
3. Редагування і поширення форми.
4. Отримання і обробка результатів.
5. Переваги і недоліки методу.

Тема 10. Екзит-пол

1. Екзит-пол як метод збору соціологічної інформації.
2. Необхідність проведення екзит-полів під час виборів.
3. Методологічні вимоги до організації екзит-полів:
 - а) вибірка;
 - б) інструментарій;
 - в) процедура збору первинної інформації
 - г) передача даних;
 - д) обробка результатів.
4. Переваги і недоліки методу.

Тема 11. Соціометрія

1. Загальна характеристика методу соціометрії.
2. Соціометричні критерії.
3. Соціометричні індекси:
 - а) індивідуальні;
 - б) групові.
4. Зображення соціометричних даних:
 - а) соціограма;
 - б) соціоматриця.
5. Переваги і недоліки методу.

Тема 12. Загальна характеристика якісних методів збору соціологічної інформації

1. Особливості методології якісного дослідження.
2. Тактики якісного дослідження:
 - а) вивчення випадку (case study);
 - б) етнографічне дослідження;
 - в) сходження до теорії (grounded theory);
 - г) історія життя і історія родини;
 - д) історичне дослідження.
3. Поєднання кількісних і якісних методів.

Тема 13. Глибинне інтерв'ю

1. Загальна характеристика методу глибинного інтерв'ю.
2. Інструментарій глибинного інтерв'ю.
3. Умови проведення і тривалість глибинного інтерв'ю.
4. Різновиди глибинних інтерв'ю:
 - а) безпосереднє;
 - б) телефонне;
 - в) он-лайн.
5. Фіксація первинної соціологічної інформації
6. Переваги і недоліки методу.

Тема 14. Фокус-група

1. Історія становлення методу фокус-групового інтерв'ю.
2. Фокус-група як метод збору соціологічної інформації.
3. Склад фокус-групи і їх кількість.
4. Процедура проведення і фіксації інформації.
5. Вимоги до модератора.
6. Переваги і недоліки методу.

Тема 15. Експертне опитування

1. Зміст, можливості і процедура методу експертних оцінок.
2. Види експертних опитувань:
 - а) письмове, формалізоване, метод незалежних оцінок;

- б) дельфійська техніка;
 - в) мозковий штурм і мозковий штурм навпаки;
 - г) методи прогнозних сценаріїв і колективного блокноту (банку ідей);
 - д) КJ і метод неспеціаліста.
3. Методи відбору експертів:
 - а) індивідуальний;
 - б) груповий.
 4. Якість інформації експертного опитування.
 5. Помилки і труднощі у застосуванні експертного опитування.
 6. Переваги і недоліки методу.

Тема 16. Аналіз документів

1. Документ як об'єкт аналізу.
2. Класифікація документів у соціології.
3. Загальна характеристика письмових документів:
 - а) архівні документи;
 - б) статистична звітність;
 - в) преса і наукові публікації;
 - г) особисті документи.
4. Іконографічні і фонетичні документи.
5. Особливості відбору документів.
6. Традиційний аналіз документальної інформації:
 - а) внутрішній аналіз;
 - б) зовнішній аналіз.
7. Переваги і недоліки методу.

Тема 17. Контент-аналіз

1. Історія виникнення методу.
2. Методологія і методика контент-аналізу:
 - а) вибір об'єкту;
 - б) виділення одиниць аналізу;
 - в) визначення одиниць обліку;
 - г) категорії аналізу;
 - д) процедура застосування методу.
3. Інструментарій контент-аналізу:
 - а) класифікатор контент-аналізу;
 - б) протокол (бланк) контент-аналізу;
 - в) реєстраційна картка;
 - г) інструкція кодувальнику.
4. Переваги і недоліки методу.

Тема 18. Спостереження

1. Специфіка наукового спостереження.
2. Види спостереження:

- а) формалізоване і неформалізоване;
 - б) включене і не включене;
 - в) приховане і відкрите;
 - г) польове і лабораторне;
 - д) систематичне, епізодичне і випадкове;
 - е) короткотривале і довготривале.
3. Техніка спостереження, реєстраційні документи.
 4. Переваги і недоліки методу.

Тема 19. Соціологічний експеримент

1. Поняття експерименту в соціології.
2. Програма експерименту.
3. Процедура експериментального методу.
4. Різновиди експериментів.
5. Труднощі та типові помилки використання експерименту в соціологічному дослідженні.

Тема 20. Особливості використання тестів у соціології

1. Історія виникнення тестової процедури.
2. Застосування тестів у соціології.
3. Різновиди тестів.
4. Вимоги до тестів.

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Загальна характеристика методів збору соціологічної інформації

1. Порівняння і сфери застосування методів збору соціологічної інформації.

Тема 2. Метод опитування

1. Скласти зразок питальника, дотримуючись основних вимог до проектування і фаз опитування на довільну тему.

Тема 3. Питання як інструмент збору соціологічної інформації.

Різновиди питань

1. Сформулювати усі різновиди питань до самостійно обраної проблеми соціологічного дослідження.

Тема 4. Анкетування

1. Скласти зразок анкети на довільну тему, з урахуванням загальних вимог, дотриманням правил композиції, технічного і поліграфічного оформлення.

Тема 5. Поштове і пресове опитування

1. Підготувати анкету для поштового або пресового опитування на довільну тему.
2. Розробити допоміжний інструментарій необхідний для збільшення відсотка повернених листів.

Тема 6. Загальна характеристика соціологічного інтерв'ю.

Формалізоване інтерв'ю

1. Заповнити таблицю: «Порівняльна характеристика методів анкетування і формалізованого інтерв'ю.
2. Скласти бланк формалізованого інтерв'ю на довільну тему.
3. Підготувати інструкцію для інтерв'юерів.

Тема 7. Телефонне опитування

1. Скласти бланк телефонного опитування на довільну тему.

Тема 8. Інтернет опитування

1. Обрати один з методів Інтернет опитування і підготувати відповідний інструментарій.

Тема 9. Google Forms як інструмент збору соціологічної інформації

1. Скласти питальник на довільну тему на платформі Google Forms.
2. Підготувати посилання для поширення у мережі Інтернет.

Тема 10. Екзит-пол

1. Підготувати інструментарій для проведення екзит-полу.

Тема 11. Соціометрія

1. Обрати проблему дослідження і провести соціометричне опитування у студентській групі.
2. Результати опитування представити у вигляді соціограми або соціоматриці.

Тема 12. Загальна характеристика якісних методів збору соціологічної інформації

1. Здійснити порівняльну характеристику кількісних і якісних методів.
2. Обґрунтувати можливі варіанти поєднання кількісних і якісних методів.

Тема 13. Глибинне інтерв'ю

1. Скласти гайд глибинного інтерв'ю на довільну тему.

Тема 14. Фокус-група

1. Скласти гайд фокус-групового опитування на довільну тему.

Тема 15. Експертне опитування

1. Розробити бланк експертного опитування на довільну тему.
2. Обрати процедуру опитування експертів. Обґрунтувати власний вибір.

Тема 16. Аналіз документів

1. Обрати документальне джерело.
2. Провести внутрішній і зовнішній аналіз документу.

Тема 17. Контент-аналіз

1. Обрати проблему дослідження для вивчення за допомогою контент-аналізу.
2. Обрати документальні джерела для вивчення.
3. Розробити інструментарій контент-аналізу.

Тема 18. Спостереження

1. Обрати проблему дослідження і підготувати необхідний інструментарій для проведення формалізованого спостереження.

Тема 19. Соціологічний експеримент

1. Обґрунтувати основні сфери застосування соціологічного експерименту.

Тема 20. Особливості використання тестів у соціології

1. Виділити і обґрунтувати переваги та недоліки використання тестової процедури в соціології.

6. ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях і під час складання заліку та оцінюється за наступними критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та змістовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 – 6 балів** («відмінно»), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання семінарського заняття, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питань, на які відповідає, та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується соціологічною термінологією. Самостійна робота виконана у повному обсязі.

Студент може отримати **4 бали** («добре»), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання семінарського заняття, не всі основні

проблеми визначені чітко і не повно розкриті; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується соціологічною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного. Самостійна робота виконана з незначними неточностями.

Студент може отримати **2 – 3 бали** («задовільно»), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Самостійна робота виконана фрагментарно, із значними зауваженнями.

Студент може отримати **1 бал** («незадовільно»), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується соціологічною термінологією. Самостійна робота не виконана, або виконана неправильно.

Рівень володіння професійно-методичними вміннями визначається під час виконання студентом практичного завдання, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання екзамену та оцінюється за наступними критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість аналізу конкретної теми з точки зору її відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями і підготовленим соціологічним інструментарієм;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримувати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконувати самостійну роботу, підготовка якої є обов'язковою умовою допуску до екзамену.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після

завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 р. (https://drive.google.com/file/d/1TggRAFOн49g08VcMd_XsZHgyYNpm5LPs/view)). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

7. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

III семестр

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	K	E	
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	9	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	11	2	до 22
Самостійна робота	11	4	до 44
Підсумкова контрольна робота	1	9	до 9
Усього			до 75
Екзамен	1	25	до 25
Разом			до 100

IV семестр

T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	K	E	
7	7	7	7	7	7	7	7	7	12	25	100

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	9	3	до 27
Самостійна робота	9	4	до 36
Підсумкова контрольна робота	1	12	до 12
Усього			до 75
Екзамен	1	25	до 25
Разом			до 100

8. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Метод як система правил діяльності соціолога.
2. Поняття методу, техніки, методики, і процедури соціологічного дослідження.
3. Класифікація методів збору соціологічної інформації.
4. Історія становлення методу опитування.
5. Загальна характеристика методу опитування.
6. Фази опитування.
7. Питання і їх роль у зборі первинної соціологічної інформації.
8. Питання про факти, про знання, погляди мотиви і установки.
9. Контрольні, навідні і функціонально-психологічні питання.
10. Відкриті і закриті питання.
11. Загальна характеристика анкетного опитування.
12. Різновиди анкетування.
13. Структура анкети.
14. Особливості апробації анкети.
15. Переваги та недоліки анкетного опитування.
16. Загальна характеристика поштового опитування.
17. Інструментарій поштового опитування.
18. Переваги та недоліки поштового опитування.
19. Особливості пресового опитування.
20. Загальна характеристика соціологічного інтерв'ю.
21. Різновиди інтерв'ю.
22. Формалізоване інтерв'ю.

23. Особливості підготовки інтерв'юерів і вимоги до них.
24. Переваги та недоліки методу інтерв'ю.
25. Загальна характеристика телефонного опитування.
26. Особливості бланку телефонного інтерв'ю.
27. Переваги та недоліки телефонного опитування.
28. Зміст, можливості і процедура методу експертних оцінок.
29. Види експертних опитувань.
30. Методи відбору експертів.
31. Переваги та недоліки методу експертного опитування.
32. Інтернет-опитування як метод збору соціологічної інформації.
33. Різновиди Інтернет-опитувань.
34. Переваги та недоліки Інтернет-опитування.
35. Google Forms як платформа для проведення соціологічних досліджень.
36. Переваги і недоліки використання Google Forms у соціології.
37. Екзит-пол як метод збору соціологічної інформації.
38. Переваги і недоліки екзит-полів.
39. Загальна характеристика методу соціометрії.
40. Соціометричні критерії і індекси.
41. Зображення соціометричних даних.
42. Класифікація документів у соціології.
43. Традиційний аналіз документальної інформації.
44. Типові помилки аналізу документів.
45. Переваги та недоліки методу аналізу документів.
46. Загальна характеристика контент-аналізу.
47. Особливості виділення одиниць аналізу, одиниць обліку і категорій аналізу.
48. Інструментарій контент-аналізу.
49. Переваги та недоліки методу контент-аналізу.
50. Специфіка спостереження в соціології.
51. Види спостережень.
52. Техніка спостереження, реєстраційні документи.
53. Переваги та недоліки методу спостереження.
54. Поняття експерименту в соціології.
55. Процедура експериментального методу.
56. Труднощі та типові помилки використання експерименту в соціологічному дослідженні.
57. Особливості застосування тестів в соціології.
58. Вимоги до тестів.
59. Особливості методології якісного дослідження.
60. Види якісних методів.
61. Поєднання кількісних і якісних методів.
62. Загальна характеристика методу глибинного інтерв'ю.
63. Інструментарій глибинного інтерв'ю.
64. Переваги та недоліки глибинного інтерв'ю.
65. Фокус-група як метод збирання соціологічної інформації.

- 66. Процедура проведення фокус-групи.
- 67. Модератор і його роль під час проведення фокус-групи.
- 68. Переваги та недоліки методу.

10. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Зміст і методичні матеріали до семінарських занять; завдання для самостійної роботи студентів; завдання для поточного контролю знань (тести); перелік питань для підсумкового контролю знань (екзамен); конспект лекцій.

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Вербець В. В. Соціологія: Навчальний посібник / Вербець В. В., Субот О. А., Христюк Т. А. – К.: Кондор. – 2009. – 550 с.
2. Гапоненко Д. Методи збору соціологічної інформації: методичні поради і плани семінарських занять для студентів спеціальності „соціологія” (підготовка бакалаврів) / Д. Гапоненко. – Чернігів: ЧНПУ, 2013. – 88 с.
3. Гоблик В. В. Прикладна соціологія: логістика і методи дослідження: навчальний посібник / Володимир Гоблик, Тетяна Щербан. – Мукачево: РВВ МДУ, 2021. – 108 с.
4. Костенко Н. В., Іванов В. Ф. Досвід контент-аналізу: Моделі та практики: Монографія. – К.: Центр вільної преси, 2003. – 141 с.
5. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження: Курс лекцій / 2-е видання, доповнене. – К., 2007. – 320 с.
6. Паниотто В. И. Количественные методы в социологических исследованиях / Паниотто В. И., Максименко В.С. – К. 2003. – 270 с.
7. Попова І. Соціологія. Пропедевтичний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / І. Попова. – К.: Тандем, 1996. – 271 с.
8. Соціологія: організація емпіричного дослідження. Навч. посібн. / уклад. Балановський Я. М. – Умань: Візаві, 2019. – 471 с.
9. Сурмин Ю. Методология и методы социологических исследований: Учеб. пособие / Ю. Сурмин, Н. Туленков. – К.: МАУП, 2000. – 304 с.
10. Сучасні методика контент-аналізу: навчальний посібник / За заг. ред. Костенко Н., Батаєвої К., Іванова В. – Київ: Кондор. – 2018. – 256 с.
11. Якісні дослідження в соціологічних практиках. Навчальний посібник / За ред. Н. Костенко, Л. Сковокі. – К.: Інститут соціології НАНУ, 2009. – 400 с.

Додаткова:

1. Богдан О. Що варто знати про соціологію та соціальні дослідження? Посібник-довідник для громадських активістів та всіх зацікавлених /

- Олена Богдан; консультант-рецензент Володимир Паніотто. – К.: Дух і Літера, 2015. – 380 с.
2. Гоманюк М. А. Інтерв'юер у масовому опитуванні. Кишеньковий навчально-методичний посібник. – Херсон: Гілея, 2013. – 84 с.
 3. Комплексні вимірювальні інструменти в соціологічних дослідженнях: розроблення, адаптація, обґрунтування достовірності [Є. Головаха, С. Дембіцький, Н. Паніна та ін.]; за наук. ред. Є. Головахи та С. Дембіцького. – Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. – 405 с.
 4. Паниотто В. Социологические исследования как способ контроля результатов выборов и референдумов / Паниотто В., Харченко Н. // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2001.
 5. Паніотто В. Криза в методах опитування та шляхи їх подолання // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2011. – № 1. – С. 14.